

ROMÁNIAI KÖZKÖNYVTÁRAK ÉS A MAGYAR LAKOSSÁG/ KÖZKÖNYVTÁRAK ERDÉLYBEN

A bemutatott módszertan alapján 382 közkönyvtárat azonosítottunk 15 romániai megyében: ide tartozik valamennyi erdélyi megye, illetőleg a Bánát (Arad, Temes) és a Partium megyéi (Bihar, Szatmár). Ha a megyék közötti eloszlás a könyvtárak esetében is többé-kevésbé tükrözi a lakossági arányokat etnikumi szempontból, a rurális-urbánus megoszlás szerint 90 városi rangú településen működik közkönyvtár, míg 296 esetben olyan közigazgatási egységben működik „községi” könyvtár, ahol a magát magyarnak valló személyek száma legalább nem kevesebb mint 100 személy (a 2011-es népszámlálási adatok település szerinti bontásában). Az utóbbiak esetében csak a módszertani leírásban hivatkozott elérhetőségek alapján működőként feltüntetett könyvtárakat soroltuk be. Hasonlóképpen, a szóránymegyékben ezért az inkább a városi környezetben élő magyarok száma folytán (és nem a többségi lakossághoz való számarányukat tekintve) vettük nyilvántartásba a városi, illetve megyei könyvtárakat. Noha ez esetben vizsgálható úgy a könyvtárhasználat ténszerűsége, mint a magyar nyelvű könyvtári állomány megléte, minősége, elérhetősége (történeti perspektívában), mindezek további, részletesebb elemzés, netán esettanulmányok témájául szolgálhatnak.

Mint említettük a módszertani leírásban, az adatbázis kizárólag az állami, vagy központi támogatásokról, illetve a helyi önkormányzatok által fenntartott közkönyvtárakat vagy/és részegységeket érint, és nem a közkönyvtári feladatokat, célkitűzéseket ellátó egyéb könyvtári intézményeket, úgymint alapítványi, egyházi, civil stb. kezdeményezéssel létrejött hasonló intézményeket (mint például a Sapientia EMTE egyetemi könyvtár-hálózata). Hasonlóképpen, a megyeszékhelyek, illetve a megyei könyvtárak lakótelepi fiókegységeit nem jegyeztük fel külön. Ugyanakkor, az állami egyetemek által fenntartott (szám szerint 10), illetve a pedagógus-szervezetek megyei székhelyén működő könyvtárak azokban az esetekben kerültek be az adatbázisba, ahol fel voltak tüntetve a Románia Nemzeti Könyvtárának a vonatkozó adatbázisában.

Az adatbázis nem a magyar jelleget, vagy pedig annak mértékét (könyvtári anyag, -kommunikáció nyelve, avagy anyanyelvhasználat vonatkozásaiban) tükrözi, hanem a kisebbségi magyar lakosságot potenciálisan kiszolgáló közkönyvtárakat összesíti.

Miután az érintett megyék valamennyi városi rangú településén, illetve -közigazgatási egységében működik könyvtár, problematikusabb a több különálló települést egybegyűjtő, azaz a falu-jellegű települések viszonya a fölérendelt közigazgatási egységgel, és pedig a kisebbségi-többségi arányokban eltérő, vegyes lakosságú közigazgatási egységeinek szintjén. Az ilyen esetekben túlnyomó részében, mivel a hatályos törvény a helyi önkormányzatoknak alárendelt szervezeti egységekként ossza be őket, a „községi” könyvtárak többé-kevésbé nyilvánvaló módon a többségi (román) lakossághoz tartozó vezetői irányítás alatt álló helyi polgármesteri hivatalokhoz tartoznak. Ha pedig ennek nyelvhasználati folyamodványa az, hogy a megbízott

vagy megnevezett könyvtárosok szintén többségi lakosok; ilyen értelemben nem a kisebbségi magyar lakosság könyvtári szolgáltatástól való elzárását eredményezi, viszont valószínűsíti az elenyésző könyvtárhasználatot, éspedig ott, ahol ezek a könyvtárak nem a kisebbségi lakossághoz lakóhelyéhez közel, hanem másik településen működnek.

JOGI, ADMINISZTRATÍV SZEMPONT

Romániában a 334/2002-es könyvtártörvény (*Legea bibliotecilor nr. 334/2002*) rendelkezik a könyvtárakról; az előírásai országos szinten érvényesek a könyvtár-hálózatra, illetve szabályozzák működését, és mint olyan, nélkülöznek minden egyéb, a társadalmi viszonyokat figyelembe vevő szempontokat. Ezért a helyi hatóságok szerepe a működtetésre, illetve a fenntartásra vonatkozó törvényes kötelezettségen túlterjed.

INTÉZMÉNYESÜLTSEG MÉRTÉKE

Míg a 15 megyei könyvtár személyzeti és szolgáltatásokra vonatkozó szempontokból valószínűsíthető módon ellátja kitűzött, közkönyvtári céljait, a rurális környezetben működő közkönyvtári egységek esetében a megyei könyvtárak felől érkező szakmai irányítás valójában nem oldja meg a szolgáltatás-teljesítési, illetve nyitvatartási gondokat, hiszen a legtöbb ilyen könyvtárat törvényes előírásoknak megfelelően egy-egy részmunkaidővel alkalmazott személy gondozza. További kutatás tárgya lehet ilyen értelemben a megszüntetett, illetve működésképtelenné vált könyvtárak helyzete.

Ezzel összefüggésben, ami a könyvtári állományok fejlesztését, bővítését, a szakszerű katalógizálást, feldolgozását és hozzáférést, illetve esetenként akár a könyvtári felhasználóknak nyújtandó technikai segítségnyújtást illeti, a városi környezetben, illetve a megyei könyvtárak szintjén beszélhetünk modern, szakszerű könyvtári szolgáltatásokról.